

KERTINĖ
PARAŠTĖYra dalykų,
svarbesnių už viltį

Metų pradžioje, kai lūkesčio langas pamažu atsiveria į mėgamus mėnesius — kovą, balandį, gegužę, turėčiau šypsotis. Juk artėja dar vienas pavasaris, su visomis Donelaičio ir Maironio apdainuotomis linksmybėmis.

Turėčiau, turėčiau... lengva pasakyti. Bet kažkodėl šiuo metu džiaugsmui nėra tureklų. Po sėdinančia rimties kauke jaučiuosi nei šioks, nei toks. Kaip dabar Lietuvoje sakoma, depresuoju. Koks paradoksas: ten jie depresuoja dėl blogos ekonominės būklės, mes čia — neretai dėl gėrybių pertekliaus sukeltų vidinių įtampų. Nuo persitotinimo.

Tikrai nenoriu liūdesiu užkirsti skaitytojų. Nesu pesimistas. Į ateitį žiūriu pro teleskopo galą, kuriame įtaisytas rožinis lęšis. Lyg anekdotė, kartais žirkliuojų geležinkelio bėgiais į žėrinčią tolumą, isitikinę, kad tie bėgiai — tai laiptai į viršų, į saulę. Horizontaliai lipu ir stebiuosi, kad laiptams trūksta tureklų.

Tomo Venclovos cituojamos mintys: „Vilties nėra. Yra dalykų, svarbesnių už viltį“.

Svarbesnė, pavyzdžiui, yra kaita. Tik jos dėka palangėje išaus gegužės rytas — vaiskus, gaivus. Giliai įkvėpsiu vėl tyriausio oro. Tegul tik artinasi toji valanda.

Gyvenime yra tam tikros stygos. Jas liksdami mes grojame emocijų orkestre. Mums diriguoja genialus Maestro. Jis sugeba jusmus paversti kerinčia jausmų derme. Sužadina mumyse grožio ilgesį. Besiklausydami mes keičiamės. Ir patys tampam muzikantais. Niūniuojame, net šokame, lyg Zarathustros mokiniai.

Ir visa tai, kad būtų dabartis melodingesnė, lyg Schubert'o simfonija, ak, Nebaigtoji. Kaip tik dėl to žavingo nebaigtumo ji mums brangi. Lyg nebaigtas gyvenimas — liūdnai trapus.

Suprantama, šitokių sentimentų vilgomas, negaliu susilaikyti, nepadeklamavęs seniai širdyje taisyklos troškimo:

Jei būčiau karalius, jai aukso karūną uždėčiau, kad būtų mano jį Pelenė graži, išmintinga valdovė pasaulio sapne-svajonėje.

Kodėl svajonėje, o ne tikrovėje? Nemanykite, kad klidžių: svajos valstybės visada buvo ir yra gražesnė už mūsų realią Respubliką, papuosta trispalvė ir Vyčio eiklioju lėksmu į kovą. Į kovą, į kovą. Tegul jis sau lekia skyde, o gyvenimas tegul mums groja santarvės kanklėmis. Tegul mus valdo išmintingos Pelenės.

Dar vienas dalykas: mums reikia gydančio kalbėjimo. Smingančių žodžių terapijos. Tad noriu pašlovinti išganingą balsą: Tas Jūsų balsas — glostanciai ramus — manojų kasdienybės niekad nepažaus. Bus nuolat gyvas, kaip dabar yra. Visur mane lyds jo melodinga opera. Todėl, prašau, kalbėkite ilgiau, kad aš galėčiau, tembro ir minčių sutvirtintas, per gatvių žvangesį keblaut. Ir vakare, į vienumą namų sugrįžęs, svajodamas tą balsą prie širdies priglaust.

Valandos prabėgdamos ne tik nutolsta, bet ir priartėja. Iš tolimo jau artinasi išganinga valanda: ir vėl tikėjimo tyla svarbesnė bus už abejonių triukšmą. Minčių maištinga oratorija nurims. Gamtos kvapni gaida skambės su gėlėmis, lyg Goethe's eilėraščių erdvėje. Pietų šalyje, kur žydi citrinų ir apelsinų medžiai. Ten yra užkliuvusi manoji viltis.

Girdėjau, kad viltis yra silpnųjų maistas. Juo per ilgai maitintis nepatartina. Geriau laikytis

Pranas Visvydas

Šiame numeryje:

Dalykai, svarbesni už viltį • Česlovui Grincevičiui 80 metų • „Dailė '93“ • Pokalbis su Stasiu Lozoraičiu • Petro Melniko apsakymas • Romanas apie Rytų Europą • Poetė Lidija Šimkutė iš Australijos • „Į Laisvę“ fondo romano konkurso premijos • Sigutės Stonytės ir Arvydo Markausko koncertas Čikagoje • Su „Eglutės“ redaktore Ona Mikailaite atsisveikinant • Vasario 16-osios jubiliejaus parodų ciklas Čikagoje • Apie naująją Lietuvos konstituciją

Kūryba be rūsties

Rašytojui Česlovui Grincevičiui
aštuoniasdešimt metų

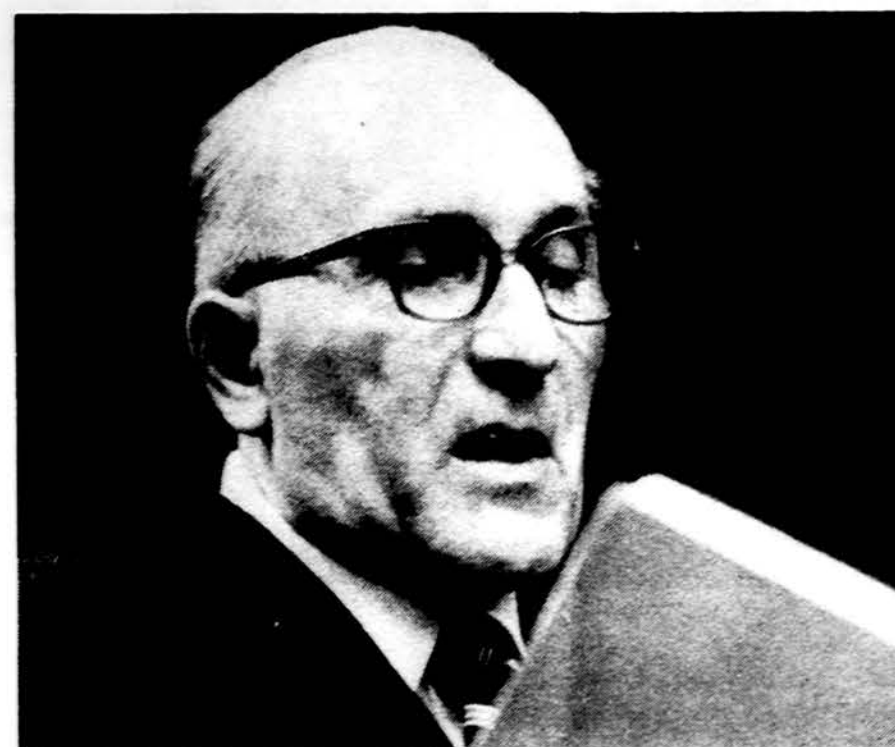
Lietuvių egzodo literatūros aruodan nemažą derlių supylęs rašytojas Česlovas Grincevičius savo aštuoniasdešimtąjį gimtadienį (sausio 17 dieną) atšventė kukliai savo bute, Marquette Parke, Čikagoje, artimų bičiulių ratelyje. O vis dėlto suaktyvinko kūrybinių ir aplamai atliktų kultūrinių darbų ratas yra labai didelis. Visą laiką turedamas pozityvų ir blaivų (nors jo gimtųjų Josvainių karčiama ir atkelta net į Rumšiūkių etnografinį muziejų) nusiteikimą, Česlovas Grincevičius yra įmynęs gilius pėdas net į kelis mūsų kultūrinio vieškelio atsiakojimus.

Jau studentiškoje jaunystėje dar anais Nepriklausomybės metais jis vadovauja kūrybingai studentų ateitininkų meno draugijai „Šatrijai“, dirbdamas su profesorium V. V. Biržiška, pasineria į bibliografijos gelmę, iševijoj švietimo veikloje mokytoja ir direktoriauja gimnazijoje; atgavina šatriječių bruzdėjimą Čikagoje; neatsisako išpareigojimų Lietuvos rašytojų draugijoje; kūrybingai bendradarbiauja periodinėje spaudoje, kartais ilgesniam laikui užsikraudamas ir

redakcinį darbą, nuo kurio ir šiandien nėra atšokęs; taipgi yra kelių studijinių ir serijinių daugiatiomų leidinių redaktorius; yra koautorius veikalo *Lietuvių literatūra svetur 1945-1967* (Chicago, 1968), parašęs jam visą bibliografinį skyrių; o ypač reikšmingas, jau išstisus dešimtmečius besitęsiantis, jo vadovavimas Pasaulio lietuvių archyviui, kuriame sukaupia daug neįkainojamos vertės mūsų tautos kultūrinio istorinio turto.

Vis dėlto Česlovas Grincevičius turbūt labiausiai yra ir bus išliekantis savo grožinės literatūros kūryba — savo beletristika, turinčia savitą spalvą visame egzodo literatūros spektre. Tai liudija tokios jo knygos: apysakų, novelių ir legendų rinkinys *Vidurnakčio vargonai* (1953), mozaikinis romanas *Geroji vasara* (1970), jaunimui skirtas *Vyskupo katinas* (1972), pasakų ir pasakojimų pluoštas *Vidurdienio varpai* (1985). Už pastarąją knygą Česlovui Grincevičiui buvo paskirta Lietuvos rašytojų draugijos premija, kurios mecenatas yra Lietuvos fondas.

Ne paslaptis, kad mūsų egzodo

Česlovas Grincevičius

Jono Kuprio nuotrauka

literatūros didžioji dalis pokario metais ir po jų ėjusiais dešimtmečiais buvo, galima sakyti, rūščioji literatūra. Gerokai to rūščiojo meto buvo ir kitose pasaulio literatūrose. Tai buvo aplamai sunkios problemos keliančio egzistencializmo laikotarpis. O mums ta rūščioji našta dar buvo didesnė ir sunkesnė grynai dar ir dėl pridėtinio savųjų negandų krūvio, netekus tėvynės, dažnai netekus ir pilnatiesio žmogiskojo statuso arba ir patiemis jo išsižadėjus. Bet ir tokios epochos kontekste tiek kitur, tiek mūsų ne kartą būdavo jaučiamas ir kitosios kūrybos poreikis, kūrybos

su mažiau rūšiu žvilgsniu, su šilta šypsena, kuri būtų skaitytojui tikras katarsis toje tamsiojo horizonto apsuptyje. Ir tokio skaidresnio žvilgsnio literatūrose buvo, nors ir gožiamo savo kely įsibėgėjusių šaltų rimtuolių.

O mūsų tokia nepiktybinė kūryba su lengvo humoro atspalviu, su gyvenimo gerosios pusės atskleidimu, net ir sunkią problemą rodant ne burnojimu, o tik atsidūsėjimu, ir yra Česlovo Grincevičiaus stiprybė. Svarbiausia, jog jis rašo taip, kad skaitytojas ima tikėti geraisiais ir šviesiais gyvenimo bruožais. Ir juo labiau, kai pats rašytojas čia yra ne

koks padangų svajotojas, o grynas realistas. Visos jo vaizduojamų įvykių ir žmonių portretų detalės yra atremtos į dabarties ir praeities buitinius ir labai tikrus, bet ne piktybinius brūkštelėjimus. Net ir žmogiško silpnumo situacijos Grincevičiaus kūrybos puslapius yra paklotos su gerumu ir atlaidumo šypsena.

Nuo skaidrios gyvenimo realybės Česlovas Grincevičius neati-trūksta ir savo pasakinių bei legendinio sukirpimo raštuose. Juose senasis Vilnius, Kaunas ar Kedainiai išnyra visu savo istoriniu tikrumu. Jauti, kad čia yra legenda, bet ji tokia, jog tiesiog gali pačiupinėti pirštais visa realų buitinių ir istorinių jos kolo-ritą. Atrodo, kai legendų grožio iekantys kiti rašytojai vis norėjo gyvenimą čia pakeisti legenda, tai Česlovo Grincevičiaus tikslas buvo legenda paversti gyvenimu.

Ir jam pavyko. Tuo esi įsitikinęs, stebėdamas Vilniaus televizijos pagaminatą ir rašytojui atsiųstą filmą-vaizdajuostę, kurioje yra įkūnyta Česlovo Grincevičiaus legenda „Vilniaus laikrodis“. Vilniaus senamiesčio istorinė aplinka, visa septynioliktos amžiaus pradžios miestiečių buitinė butaforija, aktorių raiški vaidyba ir rašytojo žodis čia susilydo į puikų vizualinės ir žodinės kūrybos rezultatą. Ši vaizdajuostė ir buvo pati brangiausia dovana rašytojui jo gyvenimo metų gražios suka-ties proga. Ir tai buvo Lietuvos dovana.

k. brd.

„Dailė '93“

„Dailė '93“ tęsia jungtinių parodų tradiciją, pradėtą Čikagoje 1987 metais. Šiose kasmetinėse parodose (su mažomis išimtimis) buvo eksponuojami vėliausi mūsų dailininkų darbai, siekiant kasmet parodyti lietuvių iševijoj dailės lygį. Tai padaryti pavyk-davo tik apytikriai, nes dėl didelių nuotolių bei darbų įvairovės ne visiems buvo įmanoma šiose parodose dalyvauti su savo reprezentaciniais darbais. Monumen-taliosios skulptūros, vitražai, mozaikos bei didesnio formato tapybos darbai galėdavo parodose dalyvauti tik fotografijose. Vis dėlto eksponuojamų darbų diapazonas buvo gana platus, leidžiantis žiūrovui susidaryti vaizdą lietuvių dailininkų puoselėjamų dailės rūšių bei stilių, o taip pat — pajusti menininko veržlumą, kopiant į kūrybines aukštumas.

Šių metų parodoje „Dailė '93“ dalyvauja 63 lietuviai dailininkai, gyvenantys Amerikoje ir Kanadoje. Eksponuojami 1992-aisiais bei 1993-aisiais metais sukurti darbai. Čia bus paminėta keletas dmesės patraukusių pavyzdžių.

Rolandas Poška, dažnas Amerikos muziejinių parodų dalyvis, pasirodo su naujais „papier mache“ technika sukurtais paveikslais, vaizduojančiais jo pamėgtus, iš popieriaus masės su-klijuotus gamtovaizdžius. Siemė-tinėje parodoje eksponuojamas žėrinčio saulėlydžio vaizdas, kuriame klesti įvairiausios augalų ir kitų gyvybių formos. Parodoje matome ir naujausius nenuilsta-mos mūsų dailės veteranės Jad-vygos Paukštienės kūrinius, kuriuose dailininkė sprendžia dabarties socialines problemas jai vienai būdinga aliejinės tapybos matome ir naujausius nenuilsta-mos mūsų dailės veteranės Jad-vygos Paukštienės kūrinius, kuriuose dailininkė sprendžia dabarties socialines problemas jai vienai būdinga aliejinės tapybos

technika. Juozas Mielius savo tapinyje toliau vysto savo išfilo-sofutos estetikos pagrindais su-kurtą siurrealistinės pakraipos vaizdą apie karo veteranų, vilkinčių įvairių tautybių uniformas, neįaukią padėtį.

Susan Brown (Slizytė), laikinai nusigrįžusi nuo jos pamėgtųjų Arizonos zoologiskų siužetų, šioje parodoje eksponuojamame kūrinyje gilina į savo genealo-ginio medžio etnografinius išsiša-kojimus. Vytautas Sakalas po pie-šinių ciklo apie „siautejančius“ chaotinės erdvės ir pasamones la-birintus, pateikia nugalintą, nekampotų linijų aliuminio iš-karpą, vaizduojančią ramiai plau-kančios gūlbės ar sklendžiančios paukštės pavidalą. Nijolė Ba-nienė, pasižymėjusi žiedų pieše-ja spalvotais pieštukais, rodo ak-rilio dažais padengtą drobę, ku-rijoje tarp vėsių lapų žydi gra-žiausi gėlynai.

Rimas VisGirda, žymus visuo-meninių nukrypimų šaržuotojas, vėliausiose keramikos darbuose vaizduoja uniformuotus genero-lus, kurie, dėdamiesi esą taikos

nešėjai, sėja mirtį, tampa kauko-lės garbintojais. Onos Dokals-kaitės-Paškevičienės kūrinyje žavi akį skaisčių koloritu ir jai įprastu portretinio žanro auten-tiškumu. Mykolas Paškevičius, akvarelės ir temperos technikos kuklusis meistras, pateikia gai-valingų mostų abstrakciją, kurioje žiūrovas tik po kiek laiko pra-deda įžiūrėti dviasiskai įkvėpto pianisto ir įžambiai pakreiptos klaviatūros kontūrus.

Rimas Laniauskas, ilgai nie-kur nesirodęs su savo kūryba, šį-kart eksponuoja giliai išmastytą ir tyloj subrandintą kompoziciją apie smėlėtą jūros pakrantę, ku-rios fragmentai iškyla didingo ar-chitektūros paminklo pavidalu. Jūratės Bigelytės-Silverman naujasis, nedidelis darbas, skiriasi nuo jos ankstesniųjų dviejų matavimų kompozicijų, nes menininkė įveda išsokusį nuo kolažo paviršiaus trečiojo matavimo fragmentą. Zita So-deikiene nepasitraukia iš savo ankščiau pamėgtojo siurrealisti-nio tako. Naujuosiuose darbuose ji šį taką dar praplečia, įtraukda-ma į tapomo siužeto erdvę ir pa-veikslą rėmą. Jos nupiešta, paka-binta ant rėmo užuolaida nusi-driekia į patį paveikslą, išreišk-dama, kad gyvenimo tikrovė, tai tarsi filmo kadras ar paveikslas, kabantis gyvenimo galerijoje.

Magdalena Birutė Stankū-nė-Stankūnienė dar nėra išse-musi savo minčių apie lietuvių mitologines būtybes. Neseniai lankydama Palangoje, išraižė jos vaizdą, apsuptą laumių ir de-rių siluetais. Aleksandras Mar-čiulionis, žinomas skulptorius ir piešėjas, pastaruoju metu naudo-ja lakoniško piešinio techniką. Jo dabartiniai piešiniai aidai pasako-jamųjų ir alegorinių idėjų gar-sais. Eleonora Marčiulionienė lieka ištikima savo ankstesniam

Nijolė Baniene

Purpuro aksomas, 1992

Is parodos „Dailė '93“, vakar, sausio 22 dieną, atidarytos Čiurlionio gale-rijoje, Čikagoje.

stiliui ir toliau žavedama žiūrovo akį jai įprasta, gerai įveikta ke-ramikos technika, kuria ji vaiz-duoja karalienių, gėlių bei mado-nų spalvingus rūbus ir jų grakš-čias manieras.

Janina Marks savo nauja-u-siame gobelene remiasi sauleto-sios Floridos motyvais, kuriais ji išreiškia žemiškojo gyvenimo pa-radoksus dangiškųjų kūnų švie-soje. Loreta Vashkus parodai

(Nukelta į 4 psl.)

Lietuvos ekonomija — didysis mūsų visų rūpestis

Pokalbis su Lietuvos ambasadorium JAV Stasiu Lozoraičiu

PETRAS PETRUTIS

— Manėčiau, kad pokalbio pradžia reikėtų pasiteirauti apie dabartinę Lietuvos politinę ir ekonominę padėtį. Tik nežinau, ką reikėtų pirmiausia kelti — politikos ar ekonomijos klausimus?

— Man atrodo, kad šiuo metu visų pirma reikia rūpintis ekonomija. Jeigu Lietuvos ekonominiai reikalai bus ir toliau pašlije, tai aišku, kad ir politinė padėtis nebus labai linksma. Aš manau, kad mums visiems teks prisidėti prie ekonominės padėties pagerinimo, ir man atrodo, kad tai pavyks padaryti.

— Gal šiuo klausimu galėtume kiek plačiau išsitariti?

— Nuotaikos ekonominėje srityje nėra geros. Ypač liūdnoka kaimuose. Man atrodo, kad žmonės yra labai nusivylę privatizacija. Žmonės nežino, kuria linkme reikėtų eiti. O dėl politikos, tai atrodo, kad visi yra susikoncentravę ir artėjantį rinkimus.

— Girdėjome, kad Jūsų prezidentinė kandidatūra susilaukė dėmesio ir pritarimo įvairiose Lietuvos gyventojų sluoksniuose.

— Susidarė tokia padėtis, kad visos partijos bei grupės, išskyrus LDDP ir Respublikonų partiją, remia mano kandidatūrą. Aplaui, man atrodo, kad mano kandidatūra buvo priimta su dideliu pasitenkinimu. Tai pajutau, vaikščiодamas gatvėmis ir

Lietuvos ambasadorius Jungtinėms Amerikos Valstybėms Stasys Lozoraitis

kalbėdamas su nepažįstamais žmonėmis. Jie džiaugiasi ir žada suteikti paramą. Man atrodo, kad pasirošimai rinkimams vyksta labai gerai. Iš pradžių mums teko susidurti su organizaciniais sunkumais, bet dabar jau viskas vyksta tvarkingai.

— Kiekvienas kandidatas privalo pristatyti nemažiau kaip 20,000 parašų. Girdėjome, kad

Jums tai nesudarys jokių sunkumų.

— Ne. Kiek man buvo pasakyta, parašų rinkimas tikrai nesudarys jokių problemų. Stengiamasi surinkti, kiek galima, daugiau parašų.

— Norėčiau paklausti, koks yra Jūsų pagrindinis rinkiminis de-
vizas?

— Kalbant apie tai, turėčiau pasakyti, kad visų pirma aš esu nepriklausomas kandidatas, kurį remia partijos, galvojančios, kad reikia remti naują ir neutralų žmogų, kuris galėtų atnešti šiek tiek taikos į Lietuvos gyvenimą. Aš labai norėčiau, kad truputį daugiau įeitų civilizacijos ir mūsų parlamentinį ir politinį gyvenimą. Norėčiau, kad visos partijos, nepaisant jų tendencijų, galėtų kartu dirbti, diskutuoti ir nedelsiant spręsti ekonomines problemas, kurios, kaip sakiau, yra labai sunkios. Ilgiau nebegalima laukti. Žmonės yra pavargę nuo šnekų, ginčų ir bevaisių diskusijų.

— Laikiniui einas prezidento pareigas Algirdas Brazauskas šiaandien pasakė, jog jis Jūsų ne-
laiko neutraliu kandidatu.

— Žinote, kai kurie rinkiminės kampanijos metu visko prikalba. Aš tikrai nesu nei Sąjūdžio, nei socialdemokratų kandidatas. Tačiau abi grupės mane remia. Esu kandidatas su savo nuomone, su savo įsitikinimais, su savo politine linija ir su savo, manėčiau, originaliais pasiūlymais bei mintimis.

— Kaip Jūs, p. Lozoraiti, vertinate JAV ir aplamai užsienio lietuvių taktinį vaidmenį, Jūsų kandidatūrai rodant palankumą?

— Man atrodo, kad išeivijos parama yra labai svarbus faktorius. Aš labai džiaugiuosi išeivijos lietuvių taktininkavimu. Ypač todėl, kad su užsienio lietuviomis, o ypačingai — su JAV lietuviomis, esu dirbęs praeityje ir dabar labai artimai bendradarbiauju. Šis bendradarbiavimas mus suartino ir sukūrė šilumą tarpusavyje santykių. Turėčiau pasakyti, kad kai kurie laišukai mane jaudina. Laiškuose džiaugiamasi, kad aš iškė-

Anglų romanistas bando užčiuopti pokomunistinę Rytų Europą

ALGIRDAS
LANDSBERGIS

Rašytojo Julian Barnes romano *The Porcupine* („Dygliakiau-
lė“) atverčiame su smalsumu ir lūkesčiu: vienas žaismingiausių, išradingiausių anglų autorių rašo apie pokomunistinę Rytų Euro-
pą. Štai ką atrandame.

Vardu nepaminėtoje, bet Bul-
gariją primenančioje, šalyje vyksta teismas. Naujoji valdžia pasi-
rūšiusi nutiesti buvusį valstybės
vadą, veteraną komunistą Petkanov'ą, už jo nusikaltimus. Šis už-
davins pavestas prokurorui So-
linski'ui, irgi buvusiam komu-
nistui, kuris laiku spėjo pereiti į
Žaliųjų partiją. Jūdvių debatai
yra romano sverio centras.

Nors, pasinaudojus abejotinais
įrodymais, Petkanov'ą pavyksta
nuteisti, romane jis patrauklesnė
figūra, jo argumentai sveresni.
„Žmonės nori pastovumo ir vil-
ties“, kalba jis. „Mes jiems tai da-
vėm. Padėtis nebuvo tobula, bet
socialistinėje santvarkoje žmonės
galėjo svajoti, kad vieną dieną ji
bus tokia. Jūs — jūs jiems tesutei-
kėte nepastovumą ir neviltį“.

Baigminė romano scena: simpa-
tinga senutė stovi prie teismo rū-

Julian Barnes

mų ir, nepaisydama antikomunistinės minios pašaipos, laiko iškėlusį Lenino paveikslą.

Autoriaus tezę nesudėtinga: Rytų Europoje niekas iš esmės nepasikeitė. Istorija tebesikartoja. Naujasis režimas tėra senojo veidrodis, korupcija be vilties ar ateities idealo. Ar jo tezę origi-
nali? Panašių tvirtinimų girdėjome ir Lietuvoje, ypač iš buvusio režimo pasekėjų. O apie korupciją ir ateities viltį jau seniai pamokslavo vokiečių dra-
maturgas Bertolt Brecht — ir ko-

munizmas, ir kapitalizmas esantys prostitutės, bet komunistinė prostitutė nešcia. Taigi, ateitis priklauso...

Šią knygą recenzuodamas, Kanadoje gyvenantis čekų romanistas Josef Skvoreckis priminė, kad pokomunistinės visuomenės nėra praeities kopijos. Iš tikro, rašo jis, Vidurio Rytų Europoje iki šiol tebuvo „skandalingai“ nedaug teismų, ir jie nepanašūs į komunistinius surežisuotus teisinius atsiskaitymus; per daug komunistų nusikaltėlių, įskaitant žudikus, ir šiandien tebėra nenu-
teisti.

Dygliakiau-
lė yra pirmas Barnes mėginimas parašyti „politinį romaną“, o tasai žanras pavojingas kaip užminuotas laukas. Autorius pastebi kai kuriuos dabartinės Rytų Europos paradoksus ir prieštaravimus, kartkartėmis sublykši jo ironija, tačiau į siaurus romano rėmus teisingai nedaug Rytų Europos medžiaginės ir dvasinės tikrovės, veikėjai tėra autoriaus idėjų personifikacijos. Permatomame, nesudėtingame tekste nerandame ir Barnes'ui būdingų niuansų, subtilumų.

Barnes prisipažįsta, kad romaną jam įkvėpė nesenas Todor Živkov'o teismas Bulgarijoje, bet jis tvirtina, jog nesąsienosios santvarkos apologetas. Jis teigia apie „patį tamsiausią“ perėjimo laikotarpį ir reiškia viltį, kad Rytų Europa atsisot ant kojų. Tačiau stebint romano poveikį Amerikoje, vėl pasitvirtina liūdną tiesą, kad įmantrus paviršutiniškumas dažnai padaro didesnę įspūdį už autentiškumą, gilumines tekstus. Vienas žymus amerikiečių kritikas net pravirko, su su-
jaudintais tokio nebulgarishkos Bulgarijos atvaizdavimo.

(Nukelta į 3 psl.)

Petras Melnikas

Pinklių veidrodžiai

Jis yra mano amžiaus, neaukštas, putlaus veido, neblogai atrodo. Seniau jį mačiau kaip jis, išlipęs iš mašinos, užtrenkę duris, patikrino, ar jos užrakintos, ir gužino šaligatviu Soboro linkme. Iš smalsumo jį sekiau. Laisvės alėjoje jis įsimaišė tarp praivių, maniau, kad šėšelyje jį pamesiu. Taip, jis dingio. Dairiausi į sonus, atsisgrėžiau ir pastebėjau, kad palikau jį užpakaly: jis buvo sustojęs prie vitrinos. Grįžti atgal būtų per daug akivaizdu...

Ir tada jo dar bijojau.

Kartą mačiau ir jo padėjėją, jauną, šviesbruvį, kaimietišku, rūsčiu, saulės įdegtu, strazdanotu veidu. Tai buvo jau Atgimimo pradžioje, per vieną iškilmingą eisena. Tuomet jaučiausi drąsesnė ir iš kitos gatvės pusės jo neišleidau iš akių. Jis rūkė ir, jam traukiant dūmą, jo skruostuose pasirodydavo duobelės. Eisena kelis kartus jį uždengė. Norėjau pereiti į kitą gatvės pusę ir jam pakūždėti: „Ar nematote, kad jūs čia nereikia?“ Šaligatviu susigrūdę žmonės po eisenos užliejo gatvę.

Ir jis tarsi išgaravo...

Is man pavestų pareigų užsienyje įpratau stebėti žmones. Atspėdavau, kas buvo tie, atsilankantys į mano brolio namus. Kaip kuris apsirengęs? Ir surišdavau su tuo, ką jie šneka. Iš pradžių nesisekė, atrodė visi vienodai klegėjo, visi vienodi pabėgėliai, ilgėjosi tėvynės. Vieni plūso geresniame darbe, kai kas įsigijęs namus. Vienas kitas skūsdavosi skubia darbo sparta, darbavimų valiūkavimu. Visų klausiausi — grįžusi, turėjau ką nors papasakoti... Kažkoks žmogus gatvę praeidavo, dirščiojo ir brolio namus, kartą lyg gatvėje mane sekė. Bet brolis mano vaizduote stebėjosi. Ramino: „Nesirūpink. Čia tau ne Kaunas“.

Dabar stoviu pakelta nuotaika Karo muziejaus sodely. Trispalvės, didelė minia, spūstis. Iškilmes suėjo daug žmonių. Virš jų galvų — ant pjedestalo naujai užkelta Laisvės statula. Ją pašventins. Nuo graudžių kalbų nugara man pereina šiurpuliai. Mes savavaldi tauta. Moterų veidai ašaroti. Tiek metų gaubęs siu-
bas praėjo. Žmonės nebij.

Bet aš išipročio dairausi, ir čia nerami, nes va, jei neklystu, atpažįstu minioje tą žmogų,

kuri sekiau Laisvės alėjoje. Regiu jo putlius skruostus, vešlius antakius. Ko jam čia reikia? Jis mirkčioja apsnūdusiom akim, lyg nesuprasdamas šių iškilmingų prakalbų. Ar ir čia su mašina atvažiuo? Ar dar eina senas pareigas? Taip norėčiau jį užmiršti...

Negaliu...

Su juo susitikdavau seniau neregulariai, savaite prieš šešioliktą vasario — visada. Paskambindavo, pranešdavo butą ir kada jį ar kitą ten rasiu. Ir eidavau sniegu kaip užsukta lėlė — jį žaisliukas — ir nepažįstama gatvė, dairydama į praivius, vengdama susidurti su pažįstamu žmogum, kad nesutrukdytų. Atradusi namus, bijojau, kad laiptinėje kas nors manęs nepaklaustų, ko čia įėjau, pas ką lipu?

Patuksenus į nepažįstamas duris, jis ar šviesbruvius praverdavo duris. Pamatę mane, įsileisdavo, mano palta pakabindavo ant vašo, kviesdavo vidun prie virtuvės stalo, apkrauto popieriais, mano ir kitų informatorių suvestinėm. Klausoma pasakodavau, o jis klausydavosi.

Meluoti nesugebėjau, nes jis sukasdavo dantis, putlūs žandai išsikreipdavo, perskaitydavo man iš kitų informatorių suvestinių, paklausdavo: „Ar tai tiesa?“ Tiesa, norėdavau rekti, bet tik numykdavau ir jis pasižymėdavo. Juk viską žinojo ir viskas buvo surašyta. Buvo žmonių, kurie apie darbovietės drąsesnius tarnautojus smulkiai pranešdavo, man tik reikėjo patvirtinti. Jei parašyta, galvodavau, ko nori iš manęs šis kantrus žvejotojas?

Bijojau, kad mane, silpną moteriškę, nekan-
kintų, kad neverstų skaityti svetimų laiškų, klausytis telefoninių pokalbių. Buvau tikra, kad kada nors ir to prašys, bet neprašė. Juk buvau turbūt tik maža žuvelė. Vis teiravosi, ar tas, ar anas darbovietėje aptarinėjo uždraustą užsienio radijo stotis. Ką komentavo apie tarybų valdžią?

Ir jo plunksna skrebėjo.

Sustojo, kai pasakiau, kad ir aš apie tai kalbu, kad kritikuojam tai, kas iš tiesų blogai, ir rasit jie nesiruošia nuversti tarybų valdžios.

Nustebo tokiu mano pasakymu ir liepė pakartoti, bet to neužsirašė. Matyt, tai buvo už

suvestinės ribų. Jis nepatikėjo, kad valdžios nenorim griauti, ir neklydo. Bet du kartus tai norėjo išgirsti savo malonumui. Ir gal patikėjo.

O dabar, ironija, lyg jo senųjų pinklių nebūtų buvę, jis klausosi viešos dvasininko maldos. Mano tardytojo lūpos tačiau užčiautos, jos nejudą, kaip daugumos čia suėjusių žmonių. Tie žėgnojasi, o jis ne. Šiuo momentu jis turbūt suka galvą: „Gal man būti čia netinka?“ Be to, gėda. Juk klausdavo, ar darbovietėje yra tikinčiųjų? Buvo... Sakiau, kad tikintieji niekam neni pakenkti. Net pikta darėsi, kai jis į tai tylėdavo. Neturėjo ko ir sakyti. Žmonės eina į bažnyčią, nes bažnyčių durys atdaros, dar ne visos buvo uždare. Ir konstitucijoj juk buvo įrašyta tikėjimo laisvė. Jisai tik gąsdino mane.

Tad ko jis į šias iškilmes čia užklydo? Negi

dar turi slapstus pareigas stebėti? Ką? Stebėti? O gal iš smalsumo, iprotis jį varo? O gal žmogus jau pasikeitęs ir jo nebaustų? Gal kada nors visiems tokiems bus dovanota...

Bet ne man. Aš nusikaltau ir mane baus. Gero darbo tikrai nepadariau. Per lengvai papuoliau į jo pinkles... Berošiant dokumentus į užsienį, jis man nekaltai pasiūlė aprašyti žmones, su kuriais ten bendrausiu. Taip lyg tarp kitko, lyg ji domintų kelionės įspūdžiai, jis dar nevažinėjęs... Tai nebuvo įsakymas, bet būtų į užsienį neišleides... Jaučiau, kad neturėjo teisės brautis į mano ir brolio susitikimą. Ilgai atsikalbinėjau.

„Atsimenate?“ — jis priminė. „Jums buvo pasiūlyta, bet neprimė į partiją“.

Laisvės alėja Kaune

Romualdo Rakausko nuotrauka

Net tai jis žinojo! Visas kraštas buvo jų pinklėmis apraizgytas... Gimnazijoj buvau veikli ir man buvo pasiūlė būti kandidate į partiją. Neatsisakiau, kaip ir kiti. Bet sužinojo, kad mano brolis užsienyje ir išbraukė iš kandidatų. Ir štai tu buvau „nešvari“, jo vis spaudžiama pradėjau raudoti — apmė bausis drebulys. Jaučiausi kažkokios jėgos replėse ir į užsienį, gavusi slaptyvardį, ašarotom akim pas brolių išvažiuoju. „Na, ko verki?“ — teiravosi mane apkabinęs brolis. Bet tylėjau, kokiom sąlygom mane išleido.

Grįžusią iš užsienio tardė strazdanotasis šviesbruvius. Jis daug rūkė, traukė dūmą, net skruostai įdubavo, akis man graužė. Pasakojau paprastus dalykus, bet jo nepatenkinau ir ilgai nepaleido. Paleido, kai verkdamą pridėjau, jog viena ponis prasiarė juokais: „Jei pas mane atvažiuos dukrė, jos atgal neišleisiu...“ Ir tai ant mano krūtinės gulė kaip didžiausias svoris ir dar guli... Šios merginos pas motiną turbūt neišleido. Pakenčiau ir vis grauziuos...

Štai, dar prieš minios išsikirstymą, dairausi ir putlaus veido vyro jau nematau. Dingio kaip vandenys ir jo nieškau. Jis manęs jau nedomina. Jis gali daryti dabar tai, ką jo sąžinė diktuoja. Bet man? Einu viena, tiek vieniša, kad jaučiu lyg Laisvės statulos ar mano pačios sąžinės akis įmeigtas į nugarą.

Kam nors būtinai turėčiau viską pranešti. Bet kam? Artimiesiems, giminėms kaimie tai būtų smūgis, išproginų akis. Atlikti išpažintį draugams? Uždėčiau našta ant jų pečių. Priblokstos, ar benorės po to su manim draugauti, kaip su raupuotąja? Įtars, kad aš jas skundžiau. Gal neapstulbs neutralus advokatas, geras kunigas ar laikraščio korespondentas? Visą išpasakiočiau, žinotų kaip man padėti...

Praeiviai šalia linksmai klega ant laiptų į Žaliakalnį. Ir taip norėjęs kreiptis į ką nors, nors kaistu iš gėdos. Slegia nuovargis, kopiant į kalną...

Isivaizduoju... Po dešimties metų... Gal jį vėl sutiksiu. Nebijosiu prieiti, užkalbinti ir širdį išlieti. Jis bus pasikeitęs, veidas pasenęs, plaukai pražilę. Turbūt būsiu senutė, taip nusi-
teikusi, kad visa man bus vis tiek. Jis mėgins viską nuleisti juokais. Seni laikai jau praėję, teisinis, daug vandens Nemunu nutekėjo ir taip toliau... O aš, sulaikydama grandulį ir pyktį, ar galesiu su jo pasiteisinimais, tar-
navimu svetimiems, sutikti? Ir sulaukyti savo liežuvį, moralinių pamokymų jam neišklojusi?

Tarp Australijos ir Lietuvos: poetė Lidija Šimkutė

Su Adelaidėje gyvenančia poetė kalbasi Pietų Australijos žurnalistė

SONYA DE MASL

Kai nugalime visas kliūtis
Ir kai jau niekas mūsų neskiria,
net prakaitas, kaip geležinis lynas
susieja mūsų kūnus.

Staiga išskyla neperžengiamoji Kinų
siena
Ir ja ateina Antrasis ilgesys.
Lidija Šimkutė

Kai klausaisi poetės Lidijos Šimkutės skaitant savo poeziją, pasijunti beveik užhipnotizuotas. Jos sodrus balsas lyg iš laiko gelmių kylančiu garsu užlieja ausis ir leidžia pajusti, kaip kūryba įgalina poetę išreikšti save ir savo asmenines labai ryškias gyvenimo įžvalgas. Jos poezija dramatiška, pilna išraiškių vaizdų, gyva, jaudinanti ir kartais atvirai asmeniškai. Nors jau išėjo trys jos eilėraščių knygos, jos poezija galime laikyti originalo forma plačiau neprieinama, nes didžiausioji Lidijos kūrybos dalis paskelbta lietuvių kalba. Stipri lietuviškojo paveldo itaka jai yra įkvėpimo versmė, iš kurios Lidija renkasi įvaizdžius ir simbolius, teikiančius jos eilėraščių giliausią prasmę ir ją savitą, „kitą pasaulio“ nuotaka. Bet kodėl ji, nuo septynerių savo amžiaus metų gyvenanti Australijoje, čia baigusi visus savo mokslus, kalbanti gryną anglų kalbą, rašo ne angliškai, bet kita kalba? Savaimė aišku, kad tokį klausimą dažnas jai užduoda.

— Mėginu paaiškinti, kodėl aš rašau lietuviškai. Mane visada žavėjo ta kalba: ji labai sena ir labai graži. Aš rindū, kad ji nuostabiai tinka poezijos kūrybai. Taip pat jaučiu, kad mano giliausios šakys dar tebėra lietuviškos, nors esu gerai prisiderinusi prie Australijos. Daugeliu būdų jaučiuosi esanti australė. Aš naudojuosi lietuvių kalba kaip priemone išsakyti save, lygiai taip, kaip kiekvienas menininkas turi savo kūrybos priemones. Mano ligšiolinė poezija dėl jausminio intensyvumo ir tam tikrų niuansų, kuriuos geriausiai išsakyti galiama lietuvių kalba, turi Rytų europietišką pobūdį.

Lidija laikoma daugiakultūrine rašytoja. Jos padėtis sudėtinga:

Lidija Šimkutė-Pocienė Vilniuje 1992 metų vasarą. Antano Sutkaus nuotrauka

savo asmenyje ji suderina kilmės tautinį paveldą, Australiją ir tautinio priklausomumo reikalus.

— Aš laikau save taip pat ir Australijos poetė. Mano pasaulėžiūra australiška. Esu dalis šio gamtovaizdžio, formavusio mane, ir gyvenimo būdu esu australė. Bet taip pat jaučiuosi esanti kosmopolitė. Lietuva svarbi mano asmenybės dalis. Įtampas, kurios išsivystė [jos poezijoje] kyla iš emigracijos, netekimo jausmo ir sušvetimėjimo, kuris taip pat yra dalis žmogiškojo likimo, tas neįtikėtinas vienišumas, kurį mes visi pergyvenimai.

Lidija yra išvertusi savo eilėraščių į anglų kalbą, tačiau tais vertimais ji nėra patenkinta.

— Pradėjau versti, bet darbas sunkus ir užima daug laiko, mažai, kad tekstai praranda kai kuriuos simbolius, susijusius su lietuviška tautosaka ir legendomis. Lietuviškieji žodžiai linksniuojami taip, kaip ir lotynų kalboje, dėl to yra didesnis išsireikšimo įvairumas, be to, gausuma mažesnių formų, kurias naudojant, žodžiui suteikiamas kitoks, labiau jausmingas pokrypis.

Nors ir suvaržyti, praityje menininkai vis dėlto kūrė. Dabar Lietuva tapo beveik panaši į Vakarų pasaulį, kur dolerio gaudymas ir kaupimas laikomas svarbiausiu dalyku.

Sugrįžimo į Lietuvą kelionė nebūtinai duos temų jos poezijai. Lidija jaučia: ne jos talentui patriotinio jausmo eilėraščiai. Tai apie ką ji rašo?

— Mano pirmoji knyga buvo labai asmeniškai: meilės eilėraščiai, praradimas, išbandymų laikas. Mane labai vilioja tai, kas nepasiekama, žmogiškasis trapumas. Aš regiu, kaip gražus yra gyvenimas ir kartu labai tragiškas. Mes dažnai ko nors trokstame, bet kilių pastoja kelią. Visuomenės gyvenimo tvarka, papročiai taip varžo, būti laisvu taip sunku. Visus tuos reiškinius aš apsvairstau ir mėginu tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšti. Eilėraščių rašau, iš anksto jų neplanuodama, beveik visi jie parašyti spontaniškai, bet kada, pažadinti skirtingų dalykų.

Jos eilėraščiuose suskamba gailaliskumas, juse įpinti ryškūs lietuviškos tautosakos įvaizdžiai, kuriuos Lidija laiko įdomiais. Tokie įvaizdžiai, kaip saulė, mėnulis, žuolės, ją veikia kaip įkvėpimo šaltiniai. Dėl eilėraščių specifiškai apie Lietuvą Lidija apsisprendusi.

— Aš nerašau patriotinių eilėraščių. Kai išėjo mano pirmoji knyga, buvo čia lietuvių, kurie sakė, kad ji nepakankamai lietuviška. Tas mane suerzino, nes kas gi yra lietuviškumas? Senoji karta skundžiasi tėvynės praradimu ir panašiais sunkumais, bet apie visa tai jau kalbėta anksčiau. Tai ne man, nors aš esu parašiusi kai ką patriotiško, tuos dalykus išreiškiančio — bet nejučiau, kad tai iš tikro buvo geras eilėraštis.

Pasikalbėjus su Lidija, susidariai įspūdį, kad ji yra moteriškesnė, energinga, tvirta, tačiau jautri ir pažeidžiama. Tokie esame ir mes visi, kai blaškomės, laviruodami žmogiškųjų santykių painiavoje.

(Pokalbis buvo išspausdintas leidinyje Traditions and Visions, išleista Multicultural Arts Trust 1992 metais Australijoje. Lietuvių kalba pokalbio tekstą išvertė J. A. Jurašis.)

Vertimai jai kelia rūpestį ir nujautimą, kad ne viską galima išversti. Dabar Lidija daugiau kuria anglų kalba, ir šie eilėraščiai, kaip ji sako, jau yra skirtingų nuotakių.

Literature Board of the Australia Council 1991 metais jai suteikta stipendija (ir 1987 metais gautoji) teikia Lidijai galimybę nuvažiuoti į Lietuvą. Nuo pastarojo jos apsilankymo Lietuvoje prieš ketverius metus, ten įvyko dideli pasikeitimai, ir visa ta sritis yra politinių ir socialinių permainų būklėje. Lidija rūpinasi, ką ras ten nuvažiuavusi.

— Prieš ketverius metus ten prasiveržė dvasios pakilimas. Matėme pasikeitimą: leido iškelti tautinę vėliavą, giedoti Tautos himną. Džiaugsmas buvo toks visuotinis, vienijantis. Tai buvo nuostabios dienos, ir aš pradėdau nujauti, kad to dvasios pakilimo ten neberasiu.

Vienas jos draugas lietuvis sakė, kad Lietuvoje dabar doleris virto dievaitiu ir, kaip atrodo, menininkai mažiau vertinami.

Paskirtos „I Laisvę“ fondo romano konkurso premijos

„I Laisvę“ fondo pastaraisiais metais paskelbto romano lietuvių rezistencijos prieš okupacijas tema konkurso premijos jau paskirtos. „I Laisvę“ fondas įkurtas Amerikoje lietuviškai kultūrai ugdyti, 1990 metais minėdamas savo trisdešimtmetį, paskelbė romano rezistencinėje temoje konkursą ir įsteigė 3,000 dolerių premiją geriausiam konkursui įteiktam kūrinui. Konkurso vertinimo komisija — trys nariai Lietuvoje ir keturi Amerikoje — gavo 31 romaną. Tarp jų buvo nemažai labai įdomių, autentiškų, gero literatūrinio lygio tekstų. Tad apdovanojimui skirta 3,000 dolerių suma vieningai nutarta padalyti keturiems autoriams. Dvi konkurso premijos — po 1,000 dolerių — paskirtos Birutei Pečiokaitei-Adomėnienei (Kauņas) už romaną *Penktas: nežudyk* ir Jonui Mikelskui (Vilnius) už romaną *Nors nešvietė laimėjimo viltis*.

Dvi paskatinamosios premijos — po 500 dolerių — atiteko Marijai Raižytei-Turkauskienėi (Marijampolė) už romaną *Žolė visados kelyje* ir nežinomam autoriui už romaną *Dienos, valandos, minutės*. Konkursas buvo slaptas. At-

plėšus vokus su autorių pavardėmis, paaiškėjo, kad romano *Dienos, valandos, minutės* autorius, pasirašęs slapyvardžiu Y. Z., vietoj pavardės nurodė tik piliečio pažymėjimo numerį.

Premijos mėcenatai yra Amerikos lietuviai Marija ir Kazys Ambrozaičiai, Zigmantas Brinkis, Elena ir Juozas Kojeliai.

Apdovanojimai bus įteikti šių metų vasario 15 dieną Lietuvos rašytojų sąjungos salėje, Vilniuje.

Anglų romanistas apie Rytų Europą

(Atkelta iš 2 psl.)

Informaciją apie tą tolimąją, egzotiškąją Bulgariją Barnes susirinko iš laikraščių ir televizijos, negaišino laiko susipažinti su pačiais bulgarų rašytojais ar su šalies senąja ir nesena istorija. Šis romanas tai dar viena plyšio tarp Vakarų ir Rytų Europos apraiška. Daugeliu Vakarų Europos intelektualų Vidurio-Rytų Europa nėra autentiška Europa, jos istorija — ne natūrali Europos istorijos dalis. Savo ankstesnėje knygoje *Flaubert's Parrot*

Lidija Šimkutė

MOSĖDŽIO KAPINĖS

mano dvynei sesutei

Liusele,
niekam nerūpėjo tavo kapas
nei tavo vardas.
Tu pakasta giliai, giliai,
kartu su baltaplaukiu seneliu,
kurį aš taip mylėjau.
Jis irgi nepamirėtas,
tik jo dukra.
Taip ir neišliko Šimkų vardas
Mosėdžio kapinėse.

O man jūs esat, brangiausi prisiminimai.
Matau tave, sėdinčią kartu su manimi
mūsų gražioj sodyboj —
prie tekančio upelio Krakų kaime.

Nėra tavęs,
Nėra trobų, miško, kryžiaus.
Viskas dinga.
Liko tik akmuo,
į kurį mintimis įrėžiau mūsų vardą.

DIEVAI NULĖMĖ NAKTĮ

išmesta pinigų galva
išbūrė likimą

erdvus senamiesčio kambarys
senoviška komoda
fortepijonas

ant stalo
uždengto senu aksomu
guli atpjautas arbūzas
rožės
Baikalo knyga
ir
mes tamsoje
skaitome vienas kito akis

POVO PLUNKSNOS

Ežero pakrantėj
skinu dobilus,
klausausi žemės pasakų,
siekdama
mėlyną, mėlyną
dangų.

Tavo skaidri debesio
būseną lyja
povo plunksnomis
ant mano kūno.

Plaukianti gulbė
elegantišku mostu
irėžė grožio žymę.

Liepsnojančios
aguonos
uždegė
dangų

kraujo
ugnim.

Medžių šešėlių
hieroglifai
uždengė Tavo
nebeįskaitomą veidą.

Paauksuotoj žolėj
gintarinės akys
ieško saulės spindulių.

Suartėjome
prisiglaudę prie akmens,
ieškantys prieglobsčio
Neries pakrantėje.

Beržo virpesys
išdavė mane
popietės tyloje.

Dieve, mano Dieve,
koks nuostabus
bijūnų kelias.

TAVO PADOVANOTAS

gintaras
spindi prie mano lovos

paslaptį žėrėjime
pamenu ašaras
džiaugsmą

NAKTYS

Išdega Lietuvos,
tarsi Australijos
laukai.
Kaip surasti kelią į namus?

Išmainius Pietų kryžių
į Grįžulo ratus
klausausi Šventosios tekėjimo
jonvabalių žibėjime.

Mėnulio šviesa
užklojo įkaitintus kūnus
nukritusius žolėn,
klausantis nakties dvasių
šnabždesio.

Permatoma laikrodžio ranka
vedė mus į bėlaikį laiką,
kad atrastume save.

Kaimo šunys
laižo prakaito rūgštį,
apakusiai pelėdai
bežiūrint į tamsėjantį
debesį.

Miško šakos
ir Tavo kaulų kontūrai
raizgo mano odą.

Pabudėk, mėnuli,
naktigonės šešėlyje,
užliejantis visą dangų,
suprantantis nakties
paslaptį.

Iš mano delno
išskrido žvaigždės
į tolimą kelią
sekdamos
Tavo kelione.

Lidija Šimkutė-Pocienė Trakose 1988 metais.

E. Masevičiaus nuotrauka

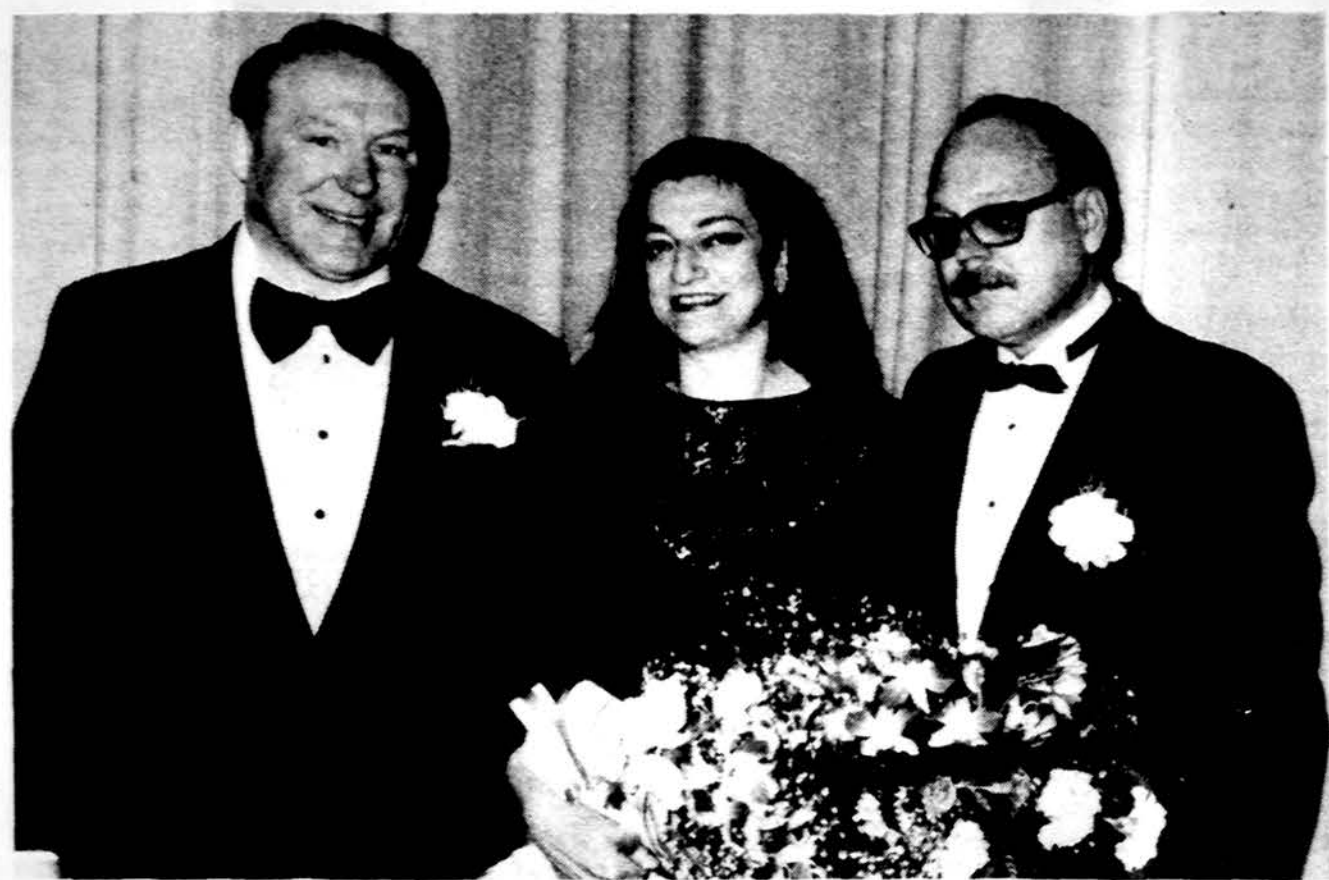
Sigutės Stonytės ir Arvydo Markausko koncertas Čikagoje

MINDAUGAS BIELSKUS

Be abejo, atsilankiusieji į Lietuvos Fondo surengtą koncertą Čikagos Jaunimo centre šių metų sausio 10 dieną, kurį atliko sopranas Sigutė Stonytė ir baritonas Arvydas Markauskas, nebuvo apvilti. Kodėl? O dėl to, kad beveik visą programą sudarė mums labai žinomos arijos bei kelios lietuviškos dainos. Kupletai iš operos Carmen, arijos iš La Bohème ir iš Mozarto Figaro vestuvių ir taip toliau. Ir apylamai, šios Lietuvos Valstybinio operos teatro žvaigždės savo programą atliko profesionaliai, jiems akompanuojant Alvydai Vasaitiui.

Geriausią išpūdį paliko Violetos ir Žermono duetas iš Verdi La Traviata. Šiame duete Žermonas aplanko Violetą ir prašo, kad ji pamestų Alfredo, savo meilužį, Žermono sūnų. Duetas prasideda Violetai griežtai atsisakant tai daryti, bet pamažu ji yra perkalbama. Sigutė Stonytė sugebėjo įtikinamai perduoti tą pasikeitimą nuo pasibaisėjimo į pasidavimą. Arvydas Markauskas gerai pasirodė, kaip maldaujantis tėvas. Abu solistai buvo gerai susidainavę, gerai išstobulė visus niuansus. Šiame koncerte, kuris beveik išsiaiškusioje trumpu kūriniu, vien šio dueto ilgis leido įsigilinti į muziką ir geriau pažinti solistų pajėgumą.

Buvau maloniai nu ointas,

Po koncerto, kurį surengė Lietuvos Fondo sausio 10 dieną Jaunimo centre, Čikagoje: solistai Arvydas Markauskas, Sigutė Stonytė ir akompaniatorius muzikas Alvydas Vasaitis.

Jono Tamulaičio nuotrauka

kad Felikso Bajoro kūrinių vis įtraukiami į koncertų programas. Bajoras yra šiuolaikinis Lietuvos kompozitorius, kuris išryškina lietuvių liaudies dainas modernios muzikos pagalba. Pirmą kartą Felikso Bajoro kūrinių buvo atlikti Amerikoje Lietuvos solistės Giedrės Kaukaitės, 1972 metais, kai ji dainavo „Sakmų suita“. Šiame koncerte buvo puikiai per-

teiktos Bajoro „Variacijos lietuvių liaudies temomis: Ugdė motulė“, žodžiai ryškiai tariai. Alvydas Vasaitis gerai suteikė nelengvą akompanimentą. Kitas ryškus momentas koncerte buvo abiejų solistų atlikta I. Olekos harmonizuota liaudies daina „Stok ant akmenėlio“. Publika smarkiai plojo, visi buvome gerai nusiteikę, tad ir aš

kritiško žodžio negaliu pridėti. Taip pat pavyko dabartinio Lietuvos kompozitoriaus A. Bražinsko daina „Tėvynė“. Šia daina koncertas prasidėjo ir pasibaigė, nes ją atliko solistai, kai buvo iškviešti publikos. Šie kūrinių gal labiau tiktų po koncerto, kai pats koncertas yra ne pramoginio tipo, o proga publikai ką nors išsamesnio pateikti. Nors pirmą

kartą išgirdau Bražinsko „Tėvynė“, esu tikras, kad ji tikrai pasidarys dažnai atliekama daina.

I koncerto programą buvo įtrauktos kelios lietuviškos arijos. Arvydas Markauskas gerai atliko Jauno bajoro dainą iš Karavičiaus operos „Gražina“ ir Ūdrio dainą iš Klovos operos „Pilenai“. Sigutė Stonytė gražiai, paprastai padainavo Ramunės ariją iš „Gražinos“.

Likusi programa susidarė daugiausia iš įvairių arijų. Sigutė Stonytės atliktas Abigailės rečitatyvas ir arija iš Verdi „Nabucco“ paliko geriausią išpūdį. Arvydas Markauskas labai profesionaliai atliko Eskamiljo kupletus, nors nesakyčiau, kad paliko neišdildomą išpūdį.

Baigiant, galima tik džiaugtis, kad Lietuvos Fondas suorganizavo šiemis Lietuvos solistams nemažai koncertų po įvairius Amerikos miestus. Tai išvairiai graži dovana. Nors negražu norėti geresnės dovanos, vis tiek negaliu susilaikyti. Ar Lietuvoje tokie, kaip Giedrė Kaukaitė, kuri nesibijojo Amerikoje pateikti visą pušę programos vien tik modernios muzikos, dingę? Ar dar liko koks vienas styginis trio ar kvartetas? Arba net išgirsti kūrinius iš operų vaikams ar ištraukas, kurios yra paminėtos koncerto idejoje programoje Sigutės Stonytės biografijoje apybraižoje, būtų didesnė šventė ir dovana.

Sesuo Ona Mikailaitė savo darbo kambaryje Putnam, Connecticut.

Trisdešimt metų su „Eglute“

Su redaktore Ona Mikailaite atsisveikinant

RAMUNĖ KUBILIŪTĖ

1992 metų pabaigoje sesuo Ona Mikailaitė paruošė paskutinį savo redagavimo laikotarpio „Eglutės“ žurnalo numerį. Nuo 1993 metų šis vaikų žurnalas turės naują redagavimo priežiūrą — tai JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo taryba ir jos paviesta nauja redaktorė — mokytoja ir spaudos bendradarbi Nijolė Nausėdienė. Leidėjomis liks Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys Putnam, Connecticut. Po tiek ilgų metų trukusių redagavimo pareigų, norėsi padėkoti seseriai Onai Mikailaitei ir paklausti jos kelių klausimų.

— Kada pradėjote redaguoti „Eglutę“?

— Redaguoti pradėjau 1963 metų rudenį, neseniai po to, kai įstojausi į Nekaltai Pradėtosios Marijos seserų vienuolyną. Tai buvo pirmasis mano rimtas darbas, pirma atsakomybė. Žurnalo redagavimas man buvo ir žurnalistikos, ir lietuvių kalbos mokykla, o vėliau — būdas įjungti į lietuviškos spaudos darbus.

— Ar turite kokių išpūdingų prisiminimų iš to laikotarpio? Gal šia proga norėtumėt kam nors padėkoti?

— Išdirbusi tokį ilgą laiką „Eglutę“ redaguodama, jaučiu didelį dėkingumą visiems, kurie padėjo — tokių žmonių buvo labai daug, negalėčiau visų nei pradėti vardinti.

— Kodėl šiuo metu atėjo laikas perduoti pareigas naujai redaktorei? Ar nebuvo tokio laiko ir anksčiau?

— Toks laikas buvo — bet kai buvau pakviesta ilgiau padirbėti Lietuvoje, tada tas reikalas pasidarė itin opus. Iš viso jau reikia ir „Eglutę“ naujo priėjimo, naujos rankos, šviesesnio žvilgsnio. Po tiek metų jaučiuos išsėmusi.

— 1990 metais „Draugė“ rašė: „Dabartinių įvykių Lietuvoje šviesoje jaučiam ir čia, ir ten bestovų ant naujos eros slenkstio. Pučia nauji vėjai. Žinome, kad „Eglutė“ pasiekia ir Lietuvą...“ Ar dar vis jaučiatės, kad už Lietuvos ribų dar reikia lietuviško žurnalo, tokio kaip „Eglutė“? Ar manote, kad žurnalas gali būti idomus ir Lietuvos vaikams?

— Į tokį klausimą nelengva at-

sakyti. Pastaruoju laiku gavdavau įvertinančių laišku bei tiek tiek medžiagos iš Lietuvos. Iš to sprendžiau, kad mūsų žurnalelis ten patinka. Išėjimas vaikams reikia ko nors lietuvių kalba — tenyktai žurnalai mūsų vaikams daugiausia nelengvai skaitomi.

— Kokie Jūsų ateities planai?

Girdime, kad vykstate į Lietuvą. Ar tenai dirbsite moksline, ar kitoki darba? Kaip ilgai ten būsite?

— Žadu praleisti 1993-uosius metus Lietuvoje. Tai mūsų vienuolijos jubiliejiniai metai — 75 metai nuo jos įsteigimo Marijampolėje. Taigi tikuos įsijungti į mūsų seserų darbus, geriau susipažinti su katalikiška veikla Lietuvoje ir rasti būdą prie jos prisidėti. Be to, Lietuvoje žadame perspausdinti mano redaguotus Palaimintojo Jurgio Matulaičio Užrašus.

— Ar esate patenkinta „Eglutės“ nauja struktūra? „Eglutės“ leidėjomis lieka Jūsų kongregacija, o redagavimo priežiūra atitenka JAV LB Švietimo tarybai. Ar Jūs manote, kad „Eglutė“ galės palaikyti panašų vaikų auklėjimo lygį? Išlaikyti ir jos ligšiolinį aukštą vaikų literatūros lygį?

— Manau, kad bus gerai. Ilgainiui gal išsivystys ir kiek kitas žurnalelio pobūdis, jei JAV LB Švietimo taryba matys reikalingą tą darbą testui. Išlaikyti tinkamą lygį reikia įdėti labai daug darbo...

— Ko palinkėtumėte naujai redaktorei Nijolei Nausėdinei ir „Eglutės“ žurnalui?

— Naujai redaktorei linkiu daug kantrybės ir stiprybės. „Eglutė“ dar gali gyvuoti, bet naujoji tėvų ir mokytojų karta turi labiau ją susirūpinti, jei nori, kad ji tęstų.

— Ar pasižadate — užsiangaužiate bendradarbiauti „Eglutėje“ ir ateityje?

— Kiek galėsiu padėti, nežinau. Mano tiesioginė specialybė tai Šventasis Raštas bei religinis auklėjimas. Šiose srityse noriu padėti Lietuvoje dirbantiems.

— Linkime seseriai Onai Mikailaitei ir visoms Nekaltai Pradėtosios Marijos seserims gražių jubiliejinį metų, o „Eglutę“ toliau klestėti naujos redaktorės rankose. Ačiū seseriai Onai už atsakymus ir pateiktus klausimus.

75-oji Vasario Šešioliktoji

Meno parodų ciklas Čikagoje, minint deimantinį Vasario 16-osios jubiliejų

Kaip anksčiau spaudoje buvo skelbta, Lietuvos konsulas Čikagoje Vaclovas Kleiza pasiūlė Čikagos lietuvių meno centrui surengti jubiliejinę Vasario 16-osios progą nemažai parodų, kurios šalia įprastų minėjimų bei pokylių, pabrėžtų kultūrinį išsivysimą į lietuviškąją veiklą. Pasitarimais dalyvavo Lietuvos dailės muziejaus, Balzeko Lietuvių kultūros muziejaus, Čiurlionio galerijos, Narbutis ir Kežio galerijų, Lietuvių tautodailės instituto ir Budrio vardo Lietuvių foto archyvo atstovai. Buvo numatyta parodų laiką paskirstyti tarp Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios dienos. Bet susidarius didesniai ekspozicijų skaičiui, tas laikas prapleštas. Pirmoji paroda bus atidaryta ateinantį penktadienį, sausio 22 dieną, o parodų ciklo uždarymas bus balandžio 3 dieną. Parodos vyks šia tvarka:

Sausio 22 - 31 d. — jungtinė kasmetinė išsivysimo meno paroda „Dailė '93“ Čiurlionio galerijoje. Rengia Čiurlionio galerija ir Algimantas Kežys.

Vasario 12 - 28 d. — Viktoro Petravičiaus paroda Čiurlionio galerijoje. Ekspozitai gauti iš Vidurio Vakarų Amerikos meno muziejaus, Elkhart, Indiana. Rengia Čiurlionio galerija.

Vasario 21 - kovo 27 d. — Čikagos fotomenininkų paroda Kežio Galerijoje Stickney, Illinois, kurioje bus prisiminti ankstyvieji ir dabartiniai Čikagos lietuvių veiklos kronikininkai, kaip Vaclovas Noreika, Antanas Gulbinskas ir kiti. Rengia Budrio vardo Lietuvių foto archyvą.

Vasario 27 - kovo 20 d. — rinktinė dailės kūrinių paroda, rodanti žymiųjų mūsų dailininkų (veteranų ir šiuolaikinių) darbų pavyzdžius, esančius mūsų fonduose. Rengia dailės muziejus; paroda vyks Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois.

Vasario 27 - kovo 31 d. — jaunųjų meno paroda Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois.

Kovo 1 - 31 d. — „Dailė '93“ paroda Illinois Benedictine College

galerijoje, Lisle, Illinois.

Kovo 6 - 31 d. Algimanto Kežio fotografijų apžvalginė paroda Chicago State University galerijoje, Čikagoje. Per atidarymą bus Peter Chechopoulos vaizdajuostės premjera apie Algimanto Kežio meną.

Kovo 7 - 31 d. — Leonardo Surgaus fotografijų paroda „Niekieno žemė“ apie nuniokotus dabartinius Rytprūsio Leono Narbutis galerijoje „Lion Frame“ Čikagoje. Per atidarymą bus rodoma Arvydo Reneckio redaguota vaizdajuostė apie Rytprūsio. Rengia Leonas Narbutis ir Arvydas Reneckis.

Kovo 12 - balandžio 30 d. — Illinois gyvenančių baltiečių meno paroda „Baltic Experience“ Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje. Rengia Balzeko Lietuvių kultūros muziejus.

Kovo 27 - balandžio 30 — tautodailės paroda Lietuvių dailės muziejuje, Lemont, Illinois. Rengia Čikagos Lietuvių tautodailės institutas.

Balandžio 3 d. — parodų ciklo uždarytuvas ir leidinių bei naujai

išleistų monografijų sutiktuvas Lietuvos dailės muziejuje, Lemont, Illinois. Šia proga pasirodys šie leidiniai: 1) Lithuanian Artists in North America, Algimanto Kežio paruoštas leidinys apie „Dailės '90“, '91, '92“ parodų dalyvius bei jų meną; 2) Onos Dokalskaitės spalvotų reprodukcijų monografija, redaguota Algimanto Kežio.

Smulkesnės žinios apie atskiras parodas bus teikiamos spaudoje vėliau, atėjus tų parodų laikui. Visuomenę kviečiama visuose šiuose renginiuose gausiai dalyvauti.

Rengėjai

„Dailė '93“

(Atkelta iš 1 psl.)

paveiksle prisimena neseniai vykusią Lietuvos kovą su raudonaisiais priešais. Dailininkė įtraukia į tapinio kompoziciją tautines abiejų priešinių spalvas bei priešingų pusių didvyrių portretus.

Visų parodos dalyvių čia neišvairinsime. Viena aišku: kasmetinių „Dailės“ parodų lankytojų akimis ši ekspozicija yra idomi tuo, kad joje galima matyti pažįstamų dailininkų žingsnius pirmyn bei jų vystymąsi naujomis ar tomis pačiomis, bet nuolat gilėjančiomis kryptimis.

Algimantas Kežys

Paskaita apie naująją Lietuvos konstituciją

Ateinanti penktadienį, sausio 29 dieną, 7:30 v.v. Balzeko Lietuvių kultūros muziejuje, Čikagoje, dr. Leonas Sabaliūnas iš Ann Arbor, Michigan, skaitys paskaitą „Naujoji Lietuvos konstitucija: pastabos ir kritinė apžvalga“. Prelegentas išdėstys konstitucijos turinį ir sklaidys pagrindinius jos dėsnius.

Dr. Leonas Sabaliūnas nušvies, kad dabartinio lietuvių tautinio atgimimo vadams, ilgai kentusiems neribotą ankstyvosios švietimo valdžios galią ir žmogaus beteisiskumą, buvo aišku, kad Lietuva turės būti pilnu teisiskumu pagrįsta valstybė. Naujosios Lietuvos santvarkos kūrimas numato valstybinę sistemą, kuri niekam nesuteiks galimybes sukoncentruoti absoliučią valdžią savo rankose. Konstitucijos autoriai stengėsi išlaikyti pusiausvyrą. Įstatymų leidimą jie pavedė Seimui, o jų įgyvendinimą pavedė įtakingam prezidentui. Konstitucija numato prezidento įstatymų vetavimo teisę. Aukščiausias teismas turi prižiūrėti, ar valdžios veiksmas neprieštarauja Konstitucijai.

Tačiau dr. Sabaliūno nuomone, konstitucijos kūrėjai, atmesdami

Dr. Leonas Sabaliūnas

absoliučios, neribotos valdžios sąvoką, per daug nukrypo į kitą kraštutinumą. Besirūpindami įvairių valdžios organų pusiausvyrą ir teisės galia, jie nuėjo per toli. Šiuo atžvilgiu dr. Sabaliūnas atkreips dėmesį į keletą konstitucijos neigiamų bruožų. Pavyzdžiui, prelegento nuomone, perdėtas teisinės valstybės idealizavimas kels kandidatus ir prezidento postą savo stambiausias asmenybės, o konstitucija laimėtojas lieps trauktis iš politinės veiklos. Be to, dr. Sabaliūnas trumpai palygins naujosios konstitucijos pamatus su ankstyvesnėmis Lietuvos konstitucijomis.

Dr. Sabaliūnas yra Eastern Michigan universiteto profesorius, politinių mokslų žinovas. Jis yra keletą knygų ir daugelio mokslinių straipsnių autorius.

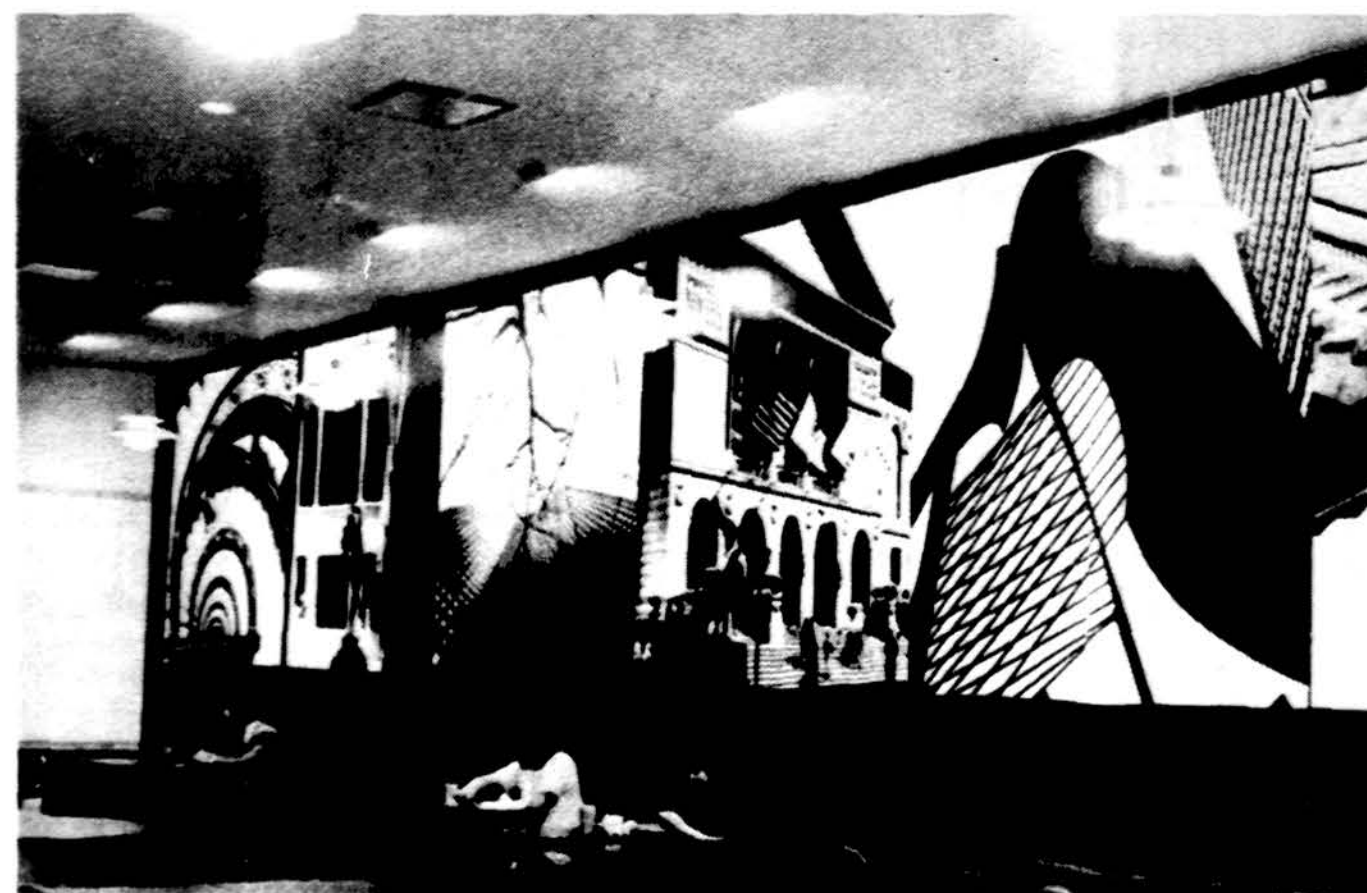
Po paskaitos bus vaišės. Visi kviečiami į šį išsamų ir pirmą išsivysimą naujosios Lietuvos Konstitucijos apsvaistymą, kurį pateiks kvalifikuotas toje srityje ekspertas.

Nauji leidiniai

• METMENYS. Kūryba ir analizė. (1992 Nr. 63). Žurnalas leidžiamas AM&M Publications dukart per metus. Redaguoja Vytautas Kavolis. Administruoja: Aleksas Vaškevičius, 3113 W. Viena del Mar Blvd., St. Petersburg Beach, FL 33706. Prenumerata metams — 15 dolerių JAV ir Kanadoje, 20 dolerių Lietuvoje.

Numeris iliustruotas Žibunto Mikšio, Juliano Valiūno ir Rimo Visgirdos darbais. Aido Marčėno straipsnis „Lietuvių poezijos seržan-

tai“ supamas Tomo Venclovos ir Alfonso Nykos-Niliūno eilėraščių. Vytauto Kavolio straipsnis „Liberalaus galvavimo erdvė“ suveda naują šios tradicijos balansą. Regimantas Tamošaitis svarsto tautos sampratą Vydūno teosofinėje sistemoje. Nuotaikinga Kosto Ostrausko „Ars Amoris: Post Scriptum“. Paulius Subačius analizuoja Baranausko „Dainų dainelę“ kaip dviejų vertybių sistemų sintezę. Aidas Marčėnas ir Artūras Terškinas duoda po pluoštą eilėraščių.

The Art Institute of Chicago „Court“ valgyklos siena, kurioje eksponuotos didžiulės Algimanto Kežio Čikagos vaizdų fotografijos.

